

Chính sách thắt lưng buộc bụng của Italia: thành công hay thất bại?

NGUYỄN VĂN LỊCH

Đgay khi lên nắm chính quyền tại Italia từ cuối năm 2011, ông Mario Monti đã đưa ra mục tiêu giải quyết tình hình suy thoái tại đất nước này bằng chính sách thắt lưng buộc bụng. Chính sách này của ông đã đạt được một số thành công nhất định, được thừa nhận trên trường quốc tế. Tuy nhiên cũng có nhiều thất bại và chính sách đó cũng gây ra không ít khó khăn ở trong nước.

1. Bối cảnh xuất hiện và việc thực hiện chính sách thắt lưng buộc bụng ở Italia

1.1. Bối cảnh xuất hiện

Cùng với thế giới, mấy năm gần đây Italia đã rơi vào suy thoái nghiêm trọng. Những khó khăn đó đã làm ông Berlusconi, người đã nắm giữ chức vụ trong 30 năm qua bị mất chức Thủ tướng vào ngày 16-11-2011 và phải nhường lại quyền lực cho Chính phủ kỹ trị của nhà kinh tế học Monti.

Ông Mario Monti sinh ngày 19-3-1914. Ông tốt nghiệp ngành Kinh tế và quản lý, Đại học Bocconi, Milano. Sau đó ông học thạc sĩ tại Đại học Yale dưới sự hướng dẫn của nhà kinh tế đã đoạt giải Nobel James Tobin. Ông đã dạy môn Kinh tế học tại Đại học Torino từ năm 1970 đến năm 1985. Năm 1989 ông là Hiệu trưởng trường Đại học Bocconi, đến năm 1994 thì giữ chức Chủ tịch trường. Nghiên cứu của ông đã giúp tạo ra các mô hình Klein-Monti, mô tả hành vi của các ngân hàng hoạt động trong những trường hợp độc quyền. Ông đã từng là ủy viên Châu Âu trong hai nhiệm kỳ liên tiếp. Đồng thời ông cũng từng giữ các vị trí: Thượng nghị sĩ suốt đời tại Thượng viện Italia; Chủ tịch đầu tiên của Bruegel, một cơ quan nghiên cứu của Châu Âu thành lập năm 2005; Chủ tịch của Ủy ban ba bên Châu Âu, một cơ quan nghiên cứu do David Rockefeller thành lập năm 1973; thành viên hàng đầu của Tập đoàn Bilderberg; cố vấn quốc tế của Goldman Sachs và Công ty Coca-Cola. Với

những khả năng này, ông Monti được xem là người sẽ “giải cứu Italia từ đống đổ nát tài chính”. Người ta ví ông như một “cứu tinh” có “bàn tay sắt” đối với Italia.

Về lý thuyết, chính phủ kỹ trị là một chính phủ không cần phải chiều lòng bất cứ một tầng lớp cử tri nào. Thậm chí, lúc đầu Thủ tướng và các bộ trưởng trong Chính phủ của ông Monti không ai hoạt động chính trị và không ai có tham vọng ứng cử vào Quốc hội vào năm 2013. Đây là điểm mạnh của Chính phủ kỹ trị do ông Monti lãnh đạo. Đồng thời đây cũng chính là điểm yếu, vì với những cái tổ mạnh tay mà không có được một sự đồng thuận chính trị, xã hội rộng rãi thì rất dễ tạo ra những căng thẳng không kiểm soát được. Từ đó, vấn đề kinh tế sẽ biến tướng thành vấn đề an ninh xã hội với những hệ lụy khôn lường. Điều này đã được các công đoàn viên lên tiếng cảnh báo ông Monti.

Nguyễn Văn Lịch, PGS. TS., Đại sứ quán Việt Nam tại Italia.

1. Thuật ngữ “kỹ trị” có nguồn gốc từ tiếng Hy Lạp. Sau đó, thuật ngữ này nổi lên ở Mỹ khi người ta sử dụng nó như một hình thức mới để quản lý kinh tế trong thời kỳ đại suy thoái. Liên Xô cũng từng được coi là nước có chính phủ kỹ trị đầu tiên trên thế giới, vì đã đưa nhiều kỹ sư vào Đảng Cộng sản. Gần đây tại Hy Lạp, Hungary, Séc cũng đã có các chính phủ kỹ trị. Tại Italia, đã từng có đến 4 chính phủ dạng này, cho nên người ta không lạ gì với chính phủ kỹ trị. Ông Monti cho rằng, chính phủ kỹ trị sẽ loại trừ các chính trị gia do đó tránh được xung đột đảng phái chính trị và chỉ phối lợi ích quốc gia. “Việc loại bỏ tính chất chính trị trong chính phủ sẽ giúp, chứ không phải gây trở ngại cho hoạt động có hiệu quả”. <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-15762791>

Khi lên nắm chính quyền, ông Monti cho biết rằng: mục tiêu của ông là giải quyết tình hình tài chính, đưa Italia trở lại con đường tăng trưởng, phục hồi danh tiếng tài chính của đất nước cho tương xứng với quy mô của nền kinh tế, để thay cho những phê phán mà Italia phải đối mặt trong thời gian gần đây.

1.2. Chính sách thắt lưng buộc bụng

Thứ nhất, đầu tháng 12-2011, ông Monti đã áp dụng những chính sách nghiêm khắc nhằm cân bằng ngân sách và giảm bớt khoản nợ công khổng lồ đang ở mức 1,9 nghìn tỷ EUR của Italia. Theo kế hoạch này, ngân sách Italia sẽ tiết kiệm khoảng 20 tỷ EUR vào năm 2014³. Đồng thời, Italia sẽ chi tiêu thêm 10 tỷ EUR để thúc đẩy tăng trưởng kinh tế trong 3 năm sau đó. Có thể coi đây như một phương thuốc để chữa trị cho “con bệnh” nợ công Italia.

Đầu tháng 7-2012, Italia đã thực hiện chính sách thắt lưng buộc bụng mới thông qua biện pháp “soát xét lại chi tiêu”. Theo đó, ngân sách nhà nước sẽ cắt giảm thêm 26 tỷ EUR trong 2 năm tiếp theo. Thậm chí, Italia muốn bán tài sản công để thu về khoảng 20 tỷ EUR/năm, tương đương 1% GDP của Italia⁴. Italia cũng đã tiếp tục thông qua một gói các biện pháp tăng thuế, cắt giảm chi tiêu công và cải cách lương hưu. Theo đó, chi tiêu công sẽ giảm mạnh nhờ cắt giảm công nhân viên và giảm bớt một số cơ quan chính quyền, các cơ quan Chính phủ và chính quyền cấp tỉnh sẽ được tinh giản. Kiểm soát chi tiêu công đã được ông Monti ưu tiên hàng đầu trong cắt giảm ngân sách. Ông kêu gọi người dân giúp Chính phủ bằng cách chỉ rõ ra các lãng phí và biện pháp khắc phục. Theo ông: “Sự hợp lý hóa và kiểm soát chi tiêu công là nền tảng, để đảm bảo các mục tiêu tài chính và hiện đại hóa đất nước”⁵. Theo tính toán, với những biện pháp này, Italia sẽ giảm chi tiêu công trong ngắn hạn là 80 tỷ EUR, trong trung hạn sẽ là 295 tỷ EUR.

Ông Monti khẳng định sẽ kiểm soát chặt chẽ vấn đề thâm hụt và nợ, đồng thời kêu gọi người dân chấp nhận những hy sinh cần thiết

để cứu đất nước. Trong bài phát biểu đầu tiên trước Quốc hội vào tháng 11-2011, Thủ tướng Monti nói rằng bảng lộ trình cho những tầng lớp được hưởng đặc quyền đặc lợi, nhất là các nghị sĩ, sẽ bị cắt giảm để tiết kiệm ngân sách và cũng là để nêu gương. Lương của các nghị sĩ nước này, bao gồm cả các phụ phí khác là hơn 16.000 EUR/tháng. Thậm chí, một số nghị sĩ còn vượt quá 18.000 EUR/tháng. Ông đề xuất tiền lương của các nghị sĩ xuống còn 5.000 EUR/tháng. Ông đã nêu gương bằng cách không nhận lương trên cương vị Thủ tướng kiêm Bộ trưởng Kinh tế. Tất nhiên, đã có rất nhiều ý kiến phản đối biện pháp trên. Về lương hưu, Italia sẽ nâng thời gian đóng bảo hiểm xã hội tối thiểu từ 40 năm lên 41 năm đối với nữ và 42 năm đối với nam. Trong khu vực tư nhân, từ năm 2012 tuổi nghỉ hưu đối với nữ sẽ được nâng từ 60 lên 62 tuổi. Từ năm 2018, tuổi nghỉ hưu áp dụng cho cả hai giới sẽ là 66 tuổi. Chính phủ sẽ đảm bảo cơ chế linh hoạt để người lao động có thể làm việc đến 70 tuổi. Tất cả các khoản lương hưu, trừ lương của những người có thu nhập thấp nhất (dưới 936 EUR), sẽ không được điều chỉnh theo lạm phát trong các năm 2012 và 2013⁶. Mặc dù cải cách lương hưu có những ảnh hưởng nhất định đến lực lượng lao động, đặc biệt là phụ nữ, nhưng đây là biện pháp cần thiết và quan trọng để khôi phục lại sự ổn định tài chính và tạo ra sự “công bằng thế hệ”. Theo tính toán, hàng năm chính sách này sẽ góp phần tiết kiệm được 1,2% GDP cho đến năm 2020.

Thứ hai, ông Monti áp dụng chính sách cải cách thị trường lao động. Đây là điểm “cực nóng” và gây ra căng thẳng giữa Chính phủ với các công đoàn và một số lực lượng chính trị. Một trong những điểm then chốt cần cải cách là điều 18 trong Bộ luật Lao động của

3. Tin kinh tế thế giới, ngày 6-12-2011.

4. <http://www.thesaigontimes.vn/Home/thegioi/giunhan/79866/Y-se-ban-tai-san-cong-uc-ua-no.html>.

5. AFP, ngày 3-5-2012.

6. Tin kinh tế thế giới, ngày 6-12-2011.

Italia. Điều luật này ngăn cấm các cơ sở kinh tế có 15 nhân công trở lên được sa thải lao động vô căn cứ. Từ năm 1970 đến nay, luật này được các công đoàn xem như là điều "bất khả xâm phạm" với mục tiêu bảo vệ người lao động. Nhưng theo một số chuyên gia, điều này vốn được xem như là "lá bùa hộ mạng" cho người lao động, thì trong những năm gần đây lại trở thành "gây ông đập lưng ông" đối với người lao động. Lý do là vì sợ không thể sa thải người lao động nên các cơ xưởng lại rất "hà tiện" trong việc thu nhận công nhân. Trên thực tế, trong những năm gần đây, điều luật 18 đã bị vô hiệu hóa bằng nhiều cách lách luật. Cùng với những vấn đề trên, ông Monti còn thực hiện miễn thuế cho những công ty thuê mướn lao động trẻ và phụ nữ nhằm thúc đẩy tăng trưởng và tạo việc làm. Cải cách thị trường lao động sẽ tạo sự linh hoạt cho thị trường này (dễ sa thải lao động lúc nền kinh tế bị trì trệ và dễ nhận lao động lúc nền kinh tế tăng trưởng). Qua đó, sẽ tạo ra một thị trường lao động công bằng hơn, cũng như đưa ra một cơ chế mới về trợ cấp thất nghiệp. IMF đã hoan nghênh chính sách cải cách lao động của Italia.

Thứ ba, Italia cũng sẽ áp thuế trở lại đối với: nhà ở đã được hủy bỏ từ năm 2008; các tài sản xa xỉ như ô tô sử dụng nhiều năng lượng, du thuyền và máy bay riêng; tăng thuế giá trị gia tăng từ 21% lên 23% từ năm 2012 nếu cần thiết; áp thuế 1,5% đối với nguồn tiền hối lộ về Italia, vốn đang được miễn trừ. Đồng thời, Italia sẽ kiểm soát tiền mặt nhằm hạn chế tình trạng trốn thuế như: cấm các giao dịch bằng tiền mặt trên 1.000 EUR thay vì mức 2.500 EUR như trước đây; áp dụng các thanh toán điện tử trong lĩnh vực hành chính công và miễn giảm thuế cho các công ty công khai thu nhập. Ngoài ra, Chính phủ cũng sẽ có chính sách đảm bảo nguồn vốn vay cho các doanh nghiệp nhỏ và vừa; điều chỉnh về phúc lợi xã hội cho các công ty tuyển lao động nữ và thanh niên; tăng cường các lực lượng chống độc quyền để tự do hóa các hoạt động kinh doanh; cho phép các cửa hàng linh hoạt trong

giờ mở cửa; tước bỏ một số đặc quyền của các nhà thuốc trong việc bán các loại thuốc không được kê đơn; nối lỏng các quy định trong lĩnh vực giao thông...

2. Những thành công của chính sách thắt lưng buộc bụng

Sau hơn một năm dưới sự lãnh đạo của Chính phủ kỹ trị, Italia đã tạm thời đẩy lùi được nguy cơ vỡ nợ công và lấy lại niềm tin của các nhà đầu tư. Ông Monti đã thành công trong việc ban hành các chính sách cải cách, giúp lái huy động trái phiếu kỳ hạn 10 năm của Italia giảm hơn 200 điểm cơ sở. Tỷ lệ thâm hụt ngân sách trên GDP của Italia đã giảm từ 3,9% GDP năm 2011 xuống dưới 3% GDP năm 2012 (đây là giới hạn cho phép của EU).

Từ những kết quả trên, có nhiều nhận xét đánh giá cao về những thành công của ông Monti, cho rằng ông là người tinh táo và có thực quyền. Ông đã làm giảm đáng kể sự lay lắt tiêu cực giữa trái phiếu Italia và Đức. Mặc dù rất khó khăn nhưng ông cũng đã tiến hành được các cải cách kinh tế, điều mà trong 20 năm trước đó các chính quyền, kể cả ông Berlusconi cũng không thực hiện được. Chủ tịch Hội nghị thượng đỉnh của EU cho rằng: Ông Monti là một Thủ tướng tuyệt vời của Italia, không gì có thể thay thế những chính sách tài chính công và một nền kinh tế cạnh tranh mà ông đã thực hiện. Một lãnh đạo của ECB nói: Ông Monti đã đạt được những điều tuyệt vời trong một khoảng thời gian ngắn. Phía Mỹ khẳng định: "Chúng tôi giữa nhận những thành công của Mario Monti". Không chỉ thành công ở trong nước, mà cả trên phạm vi quốc tế, ông Monti cũng đã đáp ứng được sự mong mỏi của những người ủng hộ trong giới tài chính Châu Âu. Ngày 22-2-2013, Phó Chủ tịch EC nhấn mạnh rằng, Italia không cần phải áp dụng thêm các chính sách "thắt lưng buộc bụng" nhằm thực hiện các mục tiêu ngân sách của mình nữa. Tuy nhiên, Chính phủ mới sắp tới của Italia vẫn phải tiếp tục theo

7. <http://www.lifeinitaly.com/news/en/173537>.

đuôi các chính sách củng cố tài khóa mà đã được Chính phủ kỹ trị áp dụng. Giám đốc thường trực của Quỹ cứu trợ Eurozone cho rằng, trong năm 2012, Italia đã thúc đẩy được những cải cách quan trọng. Trong khi đó, OECD nhận định những cải cách của Italia sẽ thúc đẩy nước này tăng thêm 4% GDP trong vòng 10 năm tới. Các thị trường đã bắt đầu nhận thức được điều này và nhiều nhà đầu tư đang quay trở lại Italia. Cơ quan đánh giá tín nhiệm quốc tế Fitch nhận xét: Italia đang đi đúng hướng trong việc thực hiện các chính sách, nhằm giải quyết cuộc khủng hoảng. Bộ trưởng Tài chính của Đức cho rằng, Italia đã đạt những được tiến bộ. Thủ tướng Đức nhận xét: "Italia có sức mạnh kinh tế lớn... dự của Italia sẽ được giảm một cách đáng tin cậy trong những năm tới"⁸. Những thành công của Italia là cơ sở quan trọng để lãnh đạo đất nước này có sự tự tin trên phạm vi quốc tế. Trong một hội nghị ở New York vào tháng 3-2013, Ngoại trưởng Italia đã nói với các nhà lãnh đạo kinh doanh và tài chính rằng, không có lý do để lo lắng về sự bất ổn trong nền kinh tế Italia. Thậm chí, ông Monti đã nhiều lần phủ nhận sự cần thiết phải cứu trợ Italia, mặc dù ông không hoàn toàn loại bỏ khả năng này.

Vì có sự tin tưởng vào Chính phủ kỹ trị, việc ông Monti tuyên bố từ chức đã gây ra không ít lo ngại, bởi sự ra đi của ông có thể sẽ khiến Italia đi chệch khỏi quỹ đạo cải cách hiện nay, sẽ làm trầm trọng thêm "căn bệnh nợ công" vẫn đang ám ảnh cả Châu Âu nói chung và EU nói riêng. Điều đáng lo ngại hơn nữa là sự quay lại của ông Berlusconi trên cả phương diện chính trị lẫn kinh tế. Các nhà đầu tư quốc tế rất băn khoăn, họ cho rằng Berlusconi sẽ gây khó khăn cho họ. Bộ Tài chính Đức nói rằng: họ không mong muốn việc từ chức của ông Monti sẽ gây mất ổn định ở Eurozone. Quỹ cứu trợ Eurozone cũng tỏ ra lo lắng về những khó khăn lớn hơn sau tuyên bố từ chức của Thủ tướng Monti. Cũng có lo ngại khác cho rằng: do người Italia đang mệt mỏi với các chính sách thắt lưng buộc bụng của ông Monti nên họ có thể sẽ "đặt cược vào Berlusconi" một lần nữa, để có thể thoát ra

khỏi thời kỳ khó khăn. Nếu ông Berlusconi thắng lợi thì chính sách cải cách của ông Monti sẽ bị bãi bỏ, điều đó sẽ có tác động xấu đến nền kinh tế Italia. Đồng thời, quan hệ của Italia với các nước láng giềng cũng sẽ xấu đi vì khuynh hướng chống đối các nước Châu Âu của ông Berlusconi. Đây là một nguy cơ đối với quá trình giải quyết vấn đề nợ của Italia nói riêng và của EU nói chung. Trong cuộc bầu cử vừa qua, ông Berlusconi cam kết rằng nếu thắng lợi thì ông sẽ trích 4 tỷ EUR (khoảng 5,3 tỷ USD)⁹ từ tài sản cá nhân, để hoàn lại khoản thuế bất động sản mà người dân Italia đã phải nộp trong năm 2012. Tuy nhiên, ông cũng chỉ đạt được 29,18% số phiếu, chưa đủ để lập chính phủ. Điều đó chứng tỏ uy tín, cũng như sự chính sách của ông Monti đã có những thành công nhất định. Ông Bersani, một ứng cử viên chức Thủ tướng, đã nói rằng: nếu đắc cử thì ông sẽ tiếp tục thực hiện cải cách và kỷ luật ngân sách do ông Monti đề ra. Ngân hàng Trung ương Italia khẳng định: các chính sách thắt lưng buộc bụng của ông Monti sẽ cải thiện sự tăng trưởng trong trung hạn cho Italia. Đồng thời, Italia vẫn phải tiếp tục các chính sách củng cố tài chính và cải cách kinh tế của ông Monti. Nhiều cuộc thăm dò dư luận cho thấy, ông Monti vẫn được đánh giá cao.

2. Những thất bại của chính sách thắt lưng buộc bụng

Những thành công của ông Monti là rất rõ ràng. Tuy nhiên, chính sách thắt lưng buộc bụng cũng đã để lại không ít những khó khăn cho Italia.

Thứ nhất, kinh tế Italia vẫn tiếp tục suy thoái. Trong năm 2012, sản xuất công nghiệp của Italia đã giảm 6,2%, giảm gần gấp đôi tỷ lệ suy giảm ở Tây Ban Nha, Pháp hoặc Đức; các khoản nợ xấu của ngân hàng đã tăng 15,3% so với năm 2011. Tháng 5-2012, Moody's đã hạ điểm tín nhiệm của 26 ngân

8. <http://www.bbc.co.uk/news/business-15429057>.

9. <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/5125c75a-8017-11e2-adbd-0144feabdc0.html#axzz2M5Yd6L1K>.

hàng tại Italia, kể cả hai ngân hàng lớn là UniCredit và Intesa Sanpaolo. Về tăng trưởng, GDP của Italia sụt giảm 2,2% trong năm 2012. Dự báo, GDP của Italia sẽ giảm 0,2% trong năm 2013. Nền kinh tế này đã rơi vào đợt suy thoái dài nhất trong vòng 20 năm qua. Tuy là nền kinh tế lớn thứ tám trên thế giới và lớn thứ ba trong Eurozone, nhưng Italia lại là một con nợ khổng lồ, là một trong số ít quốc gia có con số nợ công cao nhất thế giới. Dự kiến, đến cuối năm 2013, mức nợ công của Italia sẽ tăng lên mức đỉnh 128,1% GDP. Thậm chí là 130% GDP (so với mức 127% GDP của năm 2012). Có thể thấy, kinh tế Italia sẽ tiếp tục còn nhiều khó khăn, ít nhất là đến hết năm 2013¹⁰. Hiện nay Italia xếp ngay sau Hy Lạp, là nước có tỷ nợ trên GDP cao nhất Eurozone.

Cũng cần nói thêm rằng, với quy mô của nền kinh tế lớn thứ ba trong Eurozone (sau Đức và Pháp) và là một thành viên sáng lập đồng Euro, những khó khăn của Italia có thể làm suy giảm lòng tin của toàn khu vực. Thậm chí, tâm lý nghi ngờ về khả năng của Italia trong việc giải quyết núi nợ công đã khiến các thị trường từng đặt câu hỏi: liệu đồng Euro có thể sống sót trong năm 2011-2012? Những khó khăn trên đã dẫn đến các ý kiến cho rằng, chính sách thất lưng buộc bụng của ông Monti đã đưa Italia rơi vào tình trạng nguy hiểm, thậm chí "theo đường xoắn ốc đi xuống".

Thứ hai, thất nghiệp không giảm. Tỷ lệ thất nghiệp ở Italia đã lên tới 11%. Đáng chú ý trong giới trẻ, tỷ lệ này còn lên đến 36%. Với nền kinh tế trì trệ, sản xuất không được mở rộng, thậm chí phải đóng cửa, do đó thất nghiệp ở Italia sẽ gia tăng. EC cho biết tỷ lệ thất nghiệp tại Italia có thể tiếp tục tăng lên 12% trong năm 2014. Theo thống kê của Italia, số người thất nghiệp đã lên đến khoảng 5 triệu, trong số đó có đến 3 triệu người tuyên bố rằng họ đã ngừng đi tìm việc làm vì không có hy vọng. Trong hơn 3 năm qua, đã có 450.000 công ty ở Italia bị phá sản, trong đó có 39.000 xí nghiệp vừa và nhỏ¹¹.

Phần trên đã phân tích về những cải cách về lao động của Italia. Tuy nhiên, trong một cuộc thăm dò gần đây cho thấy: có tới 67% số người được hỏi ý kiến đã phản đối cải cách này. Họ cho rằng cải cách sẽ tạo điều kiện để các doanh nghiệp dễ dàng sa thải lao động. Thị trường việc làm công bằng hơn sẽ khó thực hiện được. Thậm chí, công đoàn lớn nhất Italia là CGIL còn tổ chức một số cuộc đình công, biểu tình nhằm phản đối chính sách cải cách lao động này của Chính phủ. Ngay cả đối với giới chủ ngành công nghiệp, mặc dù ủng hộ kế hoạch cải cách lao động nhưng cũng phần nào hoài nghi về các chính sách của Chính phủ.

Trước những khó khăn trên, ở Italia đã có nhiều vụ tự tử. Người ta tự tử vì tuyệt vọng, do không có khả năng giải quyết những khó khăn kinh tế như: không còn thu nhập; mức thuế nặng không chi trả nổi; cơ sở kinh tế làm ăn lụn bại vì không có người mua hàng ... Từ đầu năm 2012 đến tháng 3 - 2013 đã có 23 vụ tự tử vì khó khăn tuyệt vọng, trong đó có 18 người là chủ cơ sở sản xuất nhỏ (từ 3 - 5 nhân công). Trong năm 2011 là 187 người tự tử¹².

Thứ ba, tác động xấu đến cuộc sống của người dân. Với những chính sách trên, ngay từ đầu năm 2012 người dân Italia đã được xông đất với hàng loạt giá cả "thăng thiên". Chính sách thất lưng buộc bụng đã làm thuế tăng lên và phúc lợi giảm xuống. Giá cả một số mặt hàng và dịch vụ đã tăng lên cao. Giá xăng ở Italia vốn đã ở mức cao nhất Châu Âu, nay tăng vọt lên 1,96 EUR/lít¹³. Khi giá xăng dầu lên, giá của các mặt hàng hay dịch vụ khác sẽ tăng theo. Báo chí đưa tin rằng: hàng ngày có hàng ngàn người Italia ở vùng biên giới gần Thụy Sĩ đã đổ xô sang đó để mua xăng với giá rẻ hơn ở tại Italia. Nền kinh

10. <http://www.vietnamplus.vn/Home/Italy-khong-can-them-chinh-sach-that-lung-buoc-bung/2013/184415.vnplus>

11. http://www.ansa.it/web/notizie/rubriche/english/2012/11/21/Crisis-has-cost-300-000-jobs-Italy2010_7834962.html

12. Ở Italia, cơ sở sản xuất nhỏ là mô hình chiếm phần lớn nền kinh tế.

13. ANSA. 13-3-2012.

tế Italia đặc biệt khá nhạy cảm đối với giá nhiên liệu, do 88% lượng hàng hóa vận chuyển được thực hiện bằng đường bộ. Theo ước tính thì: giá điện sẽ tăng khoảng 4,9%; giá khí đốt tăng 2,7%; giá nhiên liệu nói chung tăng khoảng 19%; chi phí sử dụng các phương tiện công cộng trong thành phố sẽ tăng khoảng 28-30%... Trong năm 2012, trung bình mỗi gia đình Italia phải chi thêm khoảng 1.000 EUR (trong đó chỉ 320 EUR cho việc ăn uống). Bắt đầu từ tháng 1-2012, tất cả những giải trừng xố số từ 500 EUR trở lên sẽ phải đóng 6% tiền thuế. Trong vòng 10 năm trở lại đây, sức mua của người Italia đã giảm khoảng 40%.

Hiện nay, Italia là nước có mức thuế cao thứ ba trong EU (sau Đan Mạch và Thụy Điển). Trong năm 2013, mỗi gia đình Italia sẽ phải đóng thuế thêm 1.450 EUR/năm. Các chính sách thất lung buộc bụng đã làm cho gánh nặng thuế chung của đất nước tăng lên đến 44,7%¹⁴. Tình hình trên đã dẫn đến sự phản đối mạnh mẽ trong xã hội: cuộc biểu tình vào tháng 11-2012 có 30.000 người dân tham gia; cuộc biểu tình phản đối của sinh viên vào ngày 24-11-2012 trên khắp đất nước để chống lại các chính sách thất lung buộc bụng và cắt giảm ngân sách cho giáo dục. Các cuộc biểu tình này đã trở thành những cuộc đụng độ, cảnh sát đã bắn hơi cay để giải tán biểu tình khiến cho khoảng 30 người gồm cả sinh viên và cảnh sát đã bị thương... Do đó sự ủng hộ về mặt chính trị của người dân đối với Chính phủ đang ngày càng trở nên mong manh.

Ngoài những khó khăn trên, Italia còn phải đối mặt với tình trạng tham nhũng và trốn thuế, vốn đang lan tràn ở nước này. Theo thống kê, Italia thất thoát khoảng 100 tỷ EUR/năm do các giao dịch trốn thuế trong nền kinh tế ngầm (chiếm khoảng 22% GDP¹⁵). Một số chuyên gia cho rằng: chính tệ nạn tham nhũng trong Quốc hội mới là vấn đề cần giải quyết, chứ không phải là vấn đề tiền lương. Thực ra, tham nhũng không phải do Chính phủ kỹ trị tạo ra và cũng không chỉ có trong thời gian cầm quyền của ông Monti, nhưng nó đã tác động thêm vào những khó

khăn của Italia trong thời gian qua. Tóm lại, thất lung buộc bụng đã khiến người tiêu dùng trở nên bị quan, làm cho suy thoái trở nên nghiêm trọng hơn.

Thứ tư, xu hướng ly khai. Theo kết quả một cuộc thăm dò dư luận được công bố ngày 8-11-2012: trong số 1.637 người Anh được hỏi ý kiến thì có 49% muốn Anh rời khỏi EU, 28% cho rằng Anh nên ở lại EU, 17% chưa quyết định. Đồng thời với tình hình trên, tại một số vùng lãnh thổ của một số nước khác ở EU (trong đó có Italia) cũng đang đòi tách ra để lập quốc gia riêng. Tại Italia, người dân khu vực Vơ-ni-đơ đang nỗ lực thành lập nước Cộng hòa Vê-nê-tô (gồm các vùng tự trị Vơ-ni-đơ, Vê-nê-tô và Lôm-bác-di) vì không muốn chịu thiệt thòi khi nằm trong Italia. Mỗi năm, Vơ-ni-đơ đóng góp cho Chính phủ Italia 70 tỷ EUR, nhưng chỉ được nhận lại 50 tỷ EUR¹⁶.

Cùng với những chỉ trích trên, người ta còn phê phán ông Monti khi cho rằng ông đã làm cho khu vực đồng tiền chung Châu Âu nhiều hơn là làm cho Italia trong khi nó đang bị rơi xuống đáy. Đối với người Italia, điều quan trọng và quyết định lúc này không phải là làm được gì trong EU và cho EU, mà cần làm cái gì có lợi nhất cho mình. Các nhà lãnh đạo chính trị phải tập trung trước hết cho các vấn đề nội bộ, đáp ứng những đòi hỏi của người dân, chứ không phải chơi "con chủ bài EU". Để giải quyết những khó khăn của từng thành viên, điều quan trọng lúc này không phải là lấy EU ra làm mẫu số chung. Điều này cũng rất đúng về lý luận, đó là "phải giải quyết cụ thể một tình hình cụ thể". Khi các thành viên bị khủng hoảng chính phủ thì EU không thể xúc tiến những cải cách cần thiết và do đó, triển vọng tiến tới "Liên minh chính trị" sẽ ngày càng xa vời.

Với tất cả những hạn chế trên, có những ý kiến khá mạnh dạn cho rằng: chính sách của

14. http://www.ansa.it/web/notizie/rubriche/english/2012/11/19/Average-Italian-family-tax-bill-up-1-450-euros-says-study_7820599.html

15. TTXVN, 4-1-2012

16. Nhân dân, ngày 6-12-2012

ông Monti đã thất bại. Một chuyên gia nhận định: "Các chính sách thắt lưng buộc bụng rõ ràng đang đè nặng lên nền kinh tế. Đầu tư và tiêu dùng cả ở khu vực công và tư đều là những khu vực bị giáng đòn nặng nề nhất"¹⁷. Ví thế, 90% cử tri Italia đã từ chối để ông Monti tiếp tục làm Thủ tướng nhiệm kỳ tiếp theo. Trong cuộc bầu cử vừa qua, Đảng của ông Monti chỉ giành được có 10% số cử tri ủng hộ. Điều mà họ muốn lúc này là thắt lưng buộc bụng phải đi cùng với thúc đẩy tăng trưởng.

Trước thực tế trên, đã có những câu hỏi đặt ra như: tại sao thành công của chính sách thắt lưng buộc bụng là rõ ràng, nhưng cử tri Italia lại từ chối ông Monti?; tại sao trong khi quốc tế đánh giá cao vai trò, thành tựu của ông Monti thì chính người dân Italia lại không chấp nhận ông?... Có thể chỉ ra một số nguyên nhân thất bại của Thủ tướng Monti. *Một là*, các đối thủ của ông biết khai thác triệt để tâm lý thất vọng, bất mãn của đại bộ phận cử tri đối với các chính sách "thắt lưng buộc bụng" do ông khởi xướng. Họ cho rằng, các chính sách đó đã kìm hãm kinh tế tăng trưởng, giảm phúc lợi xã hội và tăng nạn thất nghiệp. Đồng thời, họ cũng chỉ trích ông đã để cho các Đảng Trung dung và Thiên chúa giáo lợi dụng hình ảnh, uy tín tại Châu Âu và đứng sau "giật dây". *Hai là*, tâm lý người dân đã quá chán nản với tình hình chính trị của Italia. Tỷ lệ cử tri đi bầu cử tại Italia lần này chỉ đạt 75%, thấp nhất từ trước tới nay và giảm 6% so với đợt bầu cử năm 2008¹⁸. Đó chính là một biểu hiện của sự thất vọng đối với tình hình đất nước. Người ta phê phán các nhà chính trị Italia rất nhiều, cho rằng đây là những thế hệ già cỗi và thiếu tầm nhìn. Đây cũng là cơ sở để Đảng 5 sao (M5S), với khẩu hiệu "chống chính trị" (*antipolitica*), đã thắng lợi trong cuộc bầu cử vừa qua ở Italia.

Thực ra, những tổn tại trên không phải chỉ do chính sách thắt lưng buộc bụng của ông Monti gây ra, mà nó vốn đã có điểm bắt đầu từ khá lâu (từ trước cả thời kỳ của ông

Berlusconi), thậm chí nằm trong cấu trúc nền kinh tế của Italia. Rõ ràng chính sách này đã gây ra nhiều khó khăn cho Italia, nhưng nếu nói rằng chính sách trên đã thất bại thì thật không thỏa đáng. Chính vì thế, ở đây chỉ nên coi những khó khăn mà Italia đang có là xét về mặt thời gian, tức là những khó khăn của Italia sau thời kỳ cầm quyền của ông Monti, mà chính xác hơn là những khó khăn do chính sách của ông gây ra. Thành công của chính sách thắt lưng buộc bụng là chủ yếu. Những khó khăn, tổn tại của nó có thể khắc phục được. Hơn thế nữa, Italia vẫn cần tiếp tục duy trì chính sách này, như nhiều ý kiến đã chỉ ra./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. *Bank of Italia says reform, fiscal consolidation must go on*
http://www.ansa.it/web/notizie/rubriche/english/2013/01/18/Bank-Italia-says-reform-fiscal-consolidation-must-go_8096643.html
2. *Confindustria calls for immediate action on economic crisis*
http://www.ansa.it/web/notizie/rubriche/english/2013/01/23/Confindustria-calls-for-immediate-action-economic-crisis_8126092.html
3. *Has Mario Monti done a good job?*
<http://www.bbc.co.uk/news/business-20766952>
4. *Italia reaping benefits of government policy, says Monti*
Disagrees with OECD forecasts of falling economic growth. 27 November
5. *Mario Monti has restored Italia's credibility*
<http://www.economist.com/news/finance-and-economics/21567936-mario-monti-has-restored-italias-credibility-much-more-must-be-done-restore>
6. *Monti unveils technocratic cabinet for Italia*
<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-15751179>
7. *Profile: Mario Monti*
<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-15695056>
8. *Q&A. Monti's technocratic government for Italia*
<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-15762791>

17. Nhân dân, ngày 8-8-2012.

18. <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/e1bac28e-8035-11e2-aed5-00144feabdc0.html#axzz2M5Yd6L1K>.